

Erich Maria Remarque

Na západe nič nové

- Vlastným menom Erich **Paul** Kramer., * 1898
- Nemecký spisovateľ, ktorý bol v **18 rokoch odvedený na front ako vojak - dobrovoľník**.
- Patril k najmladším vojakom nemeckého cisárstva, ktorým **prvá svetová vojna** rozbila celý život a zničila vieru v trvácnosť ľudských hodnôt.
- Jeho literárny úspech je založený na **vlastnej skúsenosti**, zobrazením **reality** 1. svetovej vojny, jeho diela majú napínavý a dynamický dej.
- Hlavné postavy jeho románov sú vytrhnutí zo spoločnosti, teda z bežného života.
- Bol síce rodák z Nemecka, ale po ovládnutí jeho vlasti Hitlerom nielenže odtiaľ utiekol, ale sa aj prestal hlásiť k nemeckému pôvodu. Odišiel do **Švajčiarska** a nakoniec v roku 1939 do USA. † 1970

Prehľad tvorby :

- *Na západe nič nové*
- *Cesta späť, Traja kamaráti, Čierny obelisk* = romány, ktoré sú akýmsi pokračovaním románu *Na západe nič nové*. Hlavní hrdinovia žijú zo dňa na deň, nepremýšľajú o pokojnej budúcnosti, vojna z nich urobila „*STRATENÚ GENERÁCIU*“.
- *Víťazný oblúk, Noc v Lisabone* = Remarquovi hrdinovia dospievali spolu so svojím autorom. Hlavní hrdinovia utekajú pred fašizmom (2. sv. vojnou) z Nemeckej ríše.
- *Čas žitia, čas umierania* = prirodzeným vyvrcholením jeho tvorby je citlivé a bolestné dielo, ktoré vyvoláva diskusiu o vine a nevine nemeckého vojaka počas druhej svetovej vojny.

Na západe nič nové – román

„Spi sladko v bubnovej paľbe!“

Charakteristika postáv :

Ukážka 1

Už bolo poludnie, keď prví z našich začali vyliezať z barakov. O polhodinu schmatol každý svoju šálku a zhrkli sme sa pred gulášovou húfnicou, z ktorej sa šírili dráždivé vône. Na čele ako vždy hladoši : Malý Albert Kropp, ktorému to z nás najlepšie myslí, a preto je iba slobodníkom; Muller, ktorý vláči so sebou učebnice a sníva o vojnovej maturite a v bubnovej paľbe sa bifikuje fyzikálne poučky; Leer, s dlhou bradou, čo stále sníva o dievčatách z dôstojníckych bordelov a prisahá, že podľa armádneho rozkazu musia povinne nosiť hodvábne košele, a ak príde hosť od hajtmána vyššie, musia sa najprv vykúpať; a štvrtý ja, Paul Bäumer. Všetci devätnásťroční, všetci štyria, čo z jednej triedy odišli na vojnu.

Ukážka 2

Kantorek bol náš triedny. Na hodinách telocviku tak dlho rečnil, až sa naša trieda do jedného vybrala pod jeho vedením na okresné veliteľstvo a prihlásila sa na front. Ešte dnes

ho vidím ako sa na nás iskril cez okuliare a dojata sa spytoval : „Idete predsa aj vy, priatelia?“

Jeden z nás váhal a nechcelo sa mu ísť s nami. Bol to Josef Behm, tučný, príjemný chlapec, aj ostatní; nikto však nemohol zostať stranou, lebo k slovu „zbabelý“ nemali v tomto čase ďaleko ani rodičia. Mnohí ľudia totiž nechápali, čo prišlo.

Zhodou okolností Behm padol medzi prvými. Existovali tisíce Kantorkov, a tí všetci boli presvedčení, že robia to najlepšie spôsobom pre nich pohodlným.

Prvá svetová vojna je označovaná ako zákopová vojna :

Zem – symbol sily

Ukážka 3 : Mne pripomína front strašidelný vír. Aj keď je človek ešte ďaleko od jeho centra, v pokojnej tísine, cíti už jeho saciu silu, čo ho pomaly, neodvratne, bez veľkého odporu priťahuje. Zo zeme, zo vzduchu, najviac zo zeme prúdia k nám ochranné sily. Pre nikoho neznamená zem toľko ako pre vojaka. Keď sa na ňu tlačí, dlho, silno, keď sa tvárou a údmi v smrteľnej úzkosti pred paľbou hlboko do nej zaráva, vtedy je jeho jediným priateľom, bratom, matkou, stená svoj strach a výkriky do jej mlčania a bezpečia, a zem ho prijíma a prepúšťa do nových desať sekúnd behu a života, schmatne ho znova a niekedy navždy.

Zem – zem – zem -- !

Zvlnená zem s dierami a priehlbínami, do ktorých sa možno vrhnúť a schúliť! Zem, ty si nám v boji hrôzy, vo fontánach ničenia, v smrteľnom zavýjaní výbuchov dávala nesmiernu silu opäť získaného života!

Vojna bola ničivá, nie len pre ľudí, pre spoločnosť, ale i pre prírodu a zvieratá :

Zranené kone, Cintorín – obraz hrôzy a dopadu vojny na všetko živé i neživé

Ukážka 4 : Zranené kone

„Tam naproti niekoľko kolón dostalo plný zásah..“ Krik neustáva. To nie sú ľudia, tí nemôžu tak strašne kričať. Kat povie : „Zranené kone.“ Ešte nikdy som nepočul kričať kone, je to neuveriteľné. Žiaľ sveta, muky tvorstva, divoká, hrôzostrašná bolesť znie v tom kriku. Sme bledí. Detering vstáva.

„Zastreľte ich predsa!“

Je roľník a vyzná sa v koňoch. Trápi ho to. A ako naschvál, paľba takmer prestáva. Tým silnejšie počuť krik koní. Nevedno už, odkiaľ prichádza v tejto striebornej krajine, čo tak stíchla, je neviditeľný, vznáša sa ako príznak, všade medzi nebom a zemou, a obludne rastie. Detering začína zúriť a reve : „Zastreľte ich, zastreľte ich predsa!“ Podaktoré kone cválajú v dialke, klesajú a bežia ďalej. Jeden s rozpáraným bruchom, črevá vlečie za sebou. Zamotá sa do nich, padá a opäť vstáva. Detering zvihne pušku a mieri. Kat mu zráža hlaveň. „Zbláznil si sa?“ Sadneme si a zapchávame si uši. Ale ten desivý nárek, stenanie a kvílenie všade preráža, všade. Každý niečo vydrží. Teraz sa však potíme. Človek by najradšej vstal a ušiel, všetko jedno kam, len aby viac nepočul ten krik. A to predsa nie sú ľudia, ale iba kone. Odokriváme si uši. Krik umlkol. V povetrí sa vznáša ešte dlhý, tichnuci vzdych. A zasa sú tu už len rakety, spev granátov a hviezdy – a je to akési čudné. Detering odchádza

a kľaje: „Rád by som vedel, čím sa previnili.“ Znova sa vráti. Má pohnutý, skoro slávnostný hlas, keď hovorí: „Poviem vám, najväčšie zločinstvo je, že vo vojne sú zvieratá“.

Ukážka 5 : Cintorín

Cintorín sa zmenil na rumovisko. Rakvy a mŕtvoly ležia porozhadzované. Zomreli ešte raz; ale každý z nich, čo ho roztrhlo na franforce, zachránil jedného z nás.

Dvaja z našich mŕtvych ležia v jednom z rozmetaných hrobov; stačí ich len zahrabať.

Dilema : život alebo radšej smrť?

Ukážka 6 : Poviem chlapcovi, čo na nás uprene hľadá : „Teraz prinesieme nosidlá.“ Vtom otvorí ústa a zašepká: „Zostaňte...“ Kat povie: „Hneď sa preda vrátime. Prinesieme pre teba nosidlá.“ Nevieme, či rozumel, narieka za nami ako dieťa : „Neodchádzajte...“ Kat sa obzrie a šepká : „Nebolo by lepšie vziať jednoducho revolver a skončiť s tým?“

Realita vojny : špina, hnus, neľudské podmienky pre život

„Zabíjať vší po jednej je ťažké, keď ich má človek na stovky.“

Mladí, len 19 - 20 roční vojaci sú už „stratená generácia“ , ak aj prežijú, nemajú šancu sa vrátiť k normálnemu životu.... sú vlastne odsúdení na smrť. Sú ako „automaty“ – automaticky zabíjajú

Ukážka 7 : Odrazu sa mi vidí všetko bez východiska. Aj Kropp o tom premýšľal. „Bude to s nami ťažké. Robia si vlastne tí vo vlasti o nás nejaké starosti? Dva roky streľby a ručných granátov -- to potom nemožno zhodiť zo seba ako starý kabát.“ Každý všade, čo je v rovnakej situácii, jeden to znáša lepšie, druhý horšie. Je to spoločný osud našej generácie. Albert to vysloví : „Vojna nás pokazila, na nič sa nehodíme.“ Má pravdu. Nie sme už mládež. Nechceme už dobyť svet. Sme utečenci. Utekáme pred sebou. Pred vlastným životom. Mali sme osemnásť rokov a začínali sme milovať svet a bytie, museli sme však začať strieľať. Sme odrezaní od aktivity, od snaženia, od pokroku. Už v to neveríme. Veríme vo vojnu. Stali sa z nás nebezpečné zvery.

Obraz matky : Matka vojaka prežíva muky so svojim synom. Mysľou, srdcom, celou svojou dušou prežíva každú jeho bolesť, vyčerpanie, hlad, či strach.

....Paul dostal pár dní dovolenku z frontu a môže ísť pozrieť svoju rodinu....

Ukážka 8 : „Si chorá mama?“ spytuje sa. „Dnes trošku vstanem,“ hovorí a obracia sa na sestru, ktorá musí podchvíľou odbehnúť do kuchyne, aby jej neprihorelo jedlo: „Otvor pohár so zaváranými brusnicami. „Máš ich preda rád?“ spytuje sa ma. „Ako keby sme tušili, že prídeš,“ smeje sa sestra, „máme práve tvoje obľúbené jedlo, zemiakové placky, a teraz ešte k tomu brusnice.“

... Viem určite, že pohár s brusnicami je jediný a že ho už dlhé mesiace schovávala pre mňa, takisto ako keksy, čo mi teraz dáva a ktoré už páchnu stuchlinou.

Ukážka 9 : Musím ísť za Kemmerichovou matkou.... To sa nedá opísať. Táto chvejúca sa, vzlykajúca žena, čo mnou trasie a kričí: „Prečo ty žiješ, keď on je mŕtvy!“ Zalieva ma slzami a vzlyká: „Prečo ste vôbec tu, deti ako vy...“ Klesá na stoličku a plače: „Videl si ho? Videl si ho ešte? Ako zomrel?“ Hovorím jej, že dostal ranu do srdca a bol hneď mŕtvy. Pozerá sa na mňa a pochybuje.: „Klameš. Viem to lepšie. Cítila som, ako ťažko zomieral. Počula som jeho hlas, cítila v noci jeho strach, povedz pravdu, chcem to vedieť, musím to vedieť.“

Vojaci boli len obyčajní ľudia... Vojna z nich urobila zabijakov.

Psychika vojaka je skutočne pohnutá, desivé zážitky nedokáže prijať. Teda nedokáže už nikdy prijať sám seba.

Ukážka 10:

Opatrne sa vysúvam cez okraj krátera a plazím sa dopredu. Leziem štvornožky ďalej... Pýtam sa sám seba : Čo urobíš, ak niekto skočí do tvojho krátera? – Teraz chytrou vytrhnem malú dýku, držím ju pevne v ruke a ponorím sa s ňou znova do bahna. ... Práve sa chcem trochu obrátiť, keď vtom čosi zarachotí a akési telo ťažko a s pleskotom padá ku mne do krátera,

skĺzne, leží na mne. Nemyslím na nič, ani sa nerozhodujem -- šialene bodám a cítim, ako sa telo mykne, potom zmalátnie a prevalí sa. Keď sa spamätám, ruku mám lepkavú a mokrú. Druhý chrčí. Pripadá mi to ako rev a každý jeho výdych je ako výkrik, hrmenie; sú to však iba moje žily, v ktorých prudko búši krv. Chcel by som mu zapchať ústa, napchať mu do nich hlinu, ešte raz ho bodnúť, aby bol ticho, lebo ma prezradí; už som sa však trochu spamätal a odrazu som tak zoslabol, že nemôžem viac naňho zodvihnúť ruku.... Oči ma sledujú. Nie som schopný urobiť nijaký pohyb, kým sú tu tie oči. Chcem mu pomôcť. Má tri bodné rany. Obväzy z mojich balíčkov ich prikryjú, krv spod nich vyteká, pritlačím ich pevnejšie, v tom zastená..... Tie hodiny! Začína chrčať -- ako pomaly zomiera človek! Je to prvý človek, ktorého som zabil vlastnými rukami, ktorého takto zblízka vidím, ktorého zomieranie je mojim dielom.... Každý jeho výdych mi zasahuje srdce. Tieto hodiny patria umierajúcemu, má neviditeľný nôž, ktorým ma bodá : čas a moje myšlienky. Dal by som veľa za to, keby zostal nažive. Je ťažké ležať tu a musieť ho vidieť a počúvať.... Mlčanie sa vlečie. Hovorím a musím hovoriť. Preto sa mu prihováram. „Kamarát, nechcel som ťa zabiť. Keby si sem skočil ešte raz, neurobil by som to, ak by si bol aj ty rozumný. Ale predtým si bol pre mňa iba myšlienkou, kombináciou, čo žila v mojom mozgu a vyvolala rozhodnutie. Teraz však vidím, že si človek ako ja. Myslel som na tvoje ručné granáty, na tvoj bodák a na tvoje zbrane – teraz vidím tvoju ženu a tvoju tvár a to, čo máme spoločné. Odpusť mi kamarát! Vidíme to vždy príliš neskoro. Prečo nám vždy neprízvukujú, že ste takisto ako my úbohí psi, že vaše matky sa takisto strachujú ako naše a že máme rovnaký strach pred smrťou a rovnakú bolesť. Odpusť mi, kamarát. Ako si mohol byť mojim nepriateľom? Keby sme odhodili tieto zbrane a tieto uniformy, mohol by si byť takisto mojim bratom ako Kat a Albert. Veźmi si mojich dvadsať rokov, kamarát, a vstaň -- zober si viac, lebo neviem, naozaj neviem, čo si s nimi počnem.

Dočítajte si poslednú kapitolu.

XII

Je jeseň. Zo starého mužstva už mnohí chýbajú. Zostal som posledný zo siedmich chlapcov z našej triedy.

Každý hovorí o mieri a prímerí. Všetci čakajú. Keď to bude opäť sklamanie, tak sa zrútia, nádeje sú príliš silné, nemožno ich už zapudíť bez výbuchu. Ak nebude mier, bude revolúcia.

Nalagal som sa trocha plynu, a tak som dostal štrnásť dní voľno. Celý deň sedím v malej záhrade na slnku. Prímerie príde čoskoro, už tomu verím. Potom sa povezieme domov.

Tu mi myšlienky uviaznu a nechcú sa pohnúť. Čo ma prífahuje a očakáva, sú pocity. Je to túžba po živote, je to pocit domova, je to krv, je to opojenie zo záchrany. Nie je to však cieľ.

Keby sme sa boli vrátili domov v roku 1918, boli by sme z bolesti a sily našich zážitkov rozpútali víchricu.

171

Keď sa vrátíme teraz, budeme ustatí, zrútení, vyprahnutí, vyvrátení z koreňov a bez nádeje. Nebudeme sa už veďieť vpraviť do života!

Nebudú nám ani rozumieť — lebo staršia generácia, ktorá síce prežila tieto roky spolu s nami, mala už svoju existenciu a povolanie, a teraz sa vráti na staré miesta, kde zabudne na vojnu. Za nami rastie mladšia generácia, podobná nám, akí sme boli. Bude nám cudzia a oč-
~~sunie nás do azadia.~~ Sme zbytoční sami sebe; budeme rásť, niektorí sa prispôsobia, druhí sa podvolia a mnohí budú bezradní. Roky sa rozplynú a nakoniec zahynieme.

Ale možno všetko, čo si myslím, je iba zádumčivosť a ohromenie, ktoré sa vyparí, keď opäť budem stáť pod topoľmi a budem vnímať šumenie ich listov. Nie je možné, že je preč fluidum, čo znepokojovalo našu krv, to neurčité, ohromujúce, čo musí prísť, tisícoraká podoba budúcnosti, melódie zo snov a z kníh, šelest a predtucha žien, nie je možné, že to zaniklo v bubnovej palbe, v zúfalstve a bordeloch pre mužstvo.

Stromy sú pestré a zlatisté, bobule jarabiny sa červenejú medzi listím, biele cesty sa tiahnu k horizontu a v kantínach to bzučí, ako vo včelích úloch, poveseňami o mieri.

Vstávam.

Som veľmi pokojný. Nech prídu mesiace a roky, už mi nič nezoberú, už mi nemôžu nič zobrať. Som taký opustenný a nič nečakám, že im môžem hľadiť v ústrety bez strachu. V rukách a očiach mi prúdi život, čo ma niesol cez tieto roky. Či som ho prekonal, neviem. Ale pokiaľ je tu, bude si hľadať svoju cestu, nech si to moje ja želá, alebo nie.

Padol v októbri 1918, jedného dňa, čo bol na celom fronte taký pokojný a tichý, že sa zpráva z bojiska obmedzila iba na vetu: Na západe nič nového...

Padol dolu tvárou, ležal na zemi, akoby spal. Keď ho obrátili, videli, že sa asi dlho netrápil. V tvári mal taký pokojný výraz, akoby bol takmer spokojný s tým, že sa to tak skončilo.

Vypracujte úlohy:

- 1) Napište znaky expresionizmu, ktoré ste našli v diele a svoje tvrdenia odôvodnite.

- 2) Uveďte typ rozprávača a kompozičný postup.

- 3) Aký posun vo vnímaní diela by nastal, keby autor využil iný typ rozprávača? Aké výhody a nevýhody majú rôzne typy rozprávača?

- 4) Odôvodnite fakt, že mladí vojaci stratili dôveru v autoritu.

- 5) Za akých okolností mladí vojaci zistili, že ich generácia je stratená?

- 6) Čo je podľa vás dôvodom konštatovania mladých vojakov – sme starci?

- 7) Myslíte si, že je možné, aby aj dnes učiteľ dokázal zmanipulovať študentov na nehumánne činy? Ako by ste reagovali vy?